

זיכרון בסלון נולד מתוך ההבנה שהזיקה של הדור השלישי ליום הזיכרון לשואה ולגבורה הולכת ונחלשת. מקבוצת חברים שהתכנסו בסלון אחד לפני שש שנים, הפך זיכרון בסלון לקהילה של 150,000 מארחים ומתארחים ברחבי הארץ והעולם. הפרויקט נועד לייצר דרך נוספת לציין את היום הזה, דרך אשר תאפשר חיבור מחודש ורלוונטי יותר לציין אירועי הזיכרון ולתפיסה הכללית שלנו את השואה.

מפגש של זיכרון בסלון מחולק לשלושה חלקים, ונע בין עבר-הווה-עתיד.

עתיד - דיון

החלק השלישי הוא שיחה פתוחה על מקומה של השואה בחיינו.

ניתן לבחור באחד ממערכי הדיון שלנו המוצעים בהמשך הערכה.

🕒 30 - 45 דקות

הווה - אומנותי-שיתופי

בחלק השני, האורחים מוזמנים לחוות ולשתף את פרי עטם וכישרונם.

יש להציע מראש לתלמידים להביא שיר, לנגן, להקריא קטע או לשתף בסיפור אישי המחבר בינם לבין זיכרון השואה.

🕒 15 דקות

עבר - עדות

החלק הראשון נפתח עם עדות - פרונטלית או מצולמת המבאת מפי ניצול שואה, בן הדור השני, איש אקדמיה ורוח ואנשי מקצוע המלווים ניצולי שואה.

בשידורי אקדמיה ברשת תוכלו לצפות בעדות של ניצול שואה במפגש זיכרון בסלון שתערכו.

🕒 30 דקות

כדי לקיים מפגש משמעותי עם התלמידים או מציעים לנסות לקיים את המפגש באחד מבתי התלמידים, אין מחיר לתחושה הביתית והשיח שניתן לייצר בסלון. אם הדבר אינו אפשרי (כמו במקרים רבים), ננסה לשנות את האווירה בכיתה באמצעות סידור הישיבה לצורה מעגלית, הבאת כיבוד לחלק של הדיון וכדומה.

חיבור נושא השואה וההשלכות שלו לילדים ובני נוער הוא חשוב ומשמעותי ביותר. עם זאת (ולאור זאת) הדרך לכך לעיתים מורכבת ומאתגרת. אנחנו מבטיחים לכם שהמאמץ יניב מפגש חווייתי ומיוחד גם עבורם וגם עבורכם. מפגש של זיכרון בסלון יכול לעזור לילדים ולבני הנוער לפתח חשיבה ביקורתית, לאפשר הסתכלות פנימית, לפתח שיח אחר ביניהם ולהתחבר לנושא באופן אישי ואותנטי.

נרצה לתת לכם כמה טיפים, נקודות למחשבה ורעיונות לשיחה, שיעזרו לכם לערוך מפגש כזה לתלמידי הכיתה.

במערך זה אנו מייעדים את השיחות לכיתות ה'-ח'.
לכיתות גבוהות יותר ולהרחבה מומלץ לעיין במערכי זיכרון בסלון לבני נוער,
ולעזור בנושאים ובהסברים הכתובים בו.

אז איך ניגשים לילדים ולבני נוער עם נושא "כזה כבוד"?

קודם כל, לא צריך לחשוש להעלות בפניהם נושאים כואבים ומורכבים. ילדים ובני נוער מתמודדים עם מצבים ותחושות קשות ביומיום שלהם ויש להם את החוסן הפנימי לכך. חשוב מכך, גם אם לא מתייחסים לנושא ומדברים עליו – זה לא אומר שזה לא נוגע להם ומשפיע עליהם. הנוכחות וההנחיה שלכם במפגש כזה, יכולה לעשות את השינוי בין שיח שעלול להיות פוגעני לבין שיח משמעותי.

תחילת המפגש

האופן שבו תגדירו את המפגש ישפיע במידה רבה על מהלכו ועל תחושת החופש של התלמידים לדבר ולבטא את עצמם. אנו מציעים לפתוח את המפגש באמירה מהסוג הבא: השיחה היום תהיה שונה ממה שלרוב אנחנו מקיימים בבית הספר. זוהי שיחה פתוחה ואפשר להגיד בה כל מה שחושבים, מבלי לחשוש להגיד גם דברים אחרים ממה שכולם חושבים. אבל יש כמה כללים לשיחה. המטרה של הכללים היא להגן על זכות הדיבור והביטוי של כל אחד מאיתנו:

- ◆ כשמישהו אומר משהו הוא מדבר ב"אני" – כל אחד מדבר על עצמו, על מה שהוא חושב ומרגיש.
- ◆ אנחנו לא מבטלים דעות ומחשבות של אחרים.
- ◆ אנחנו לא פוגעים, צוחקים או מעליבים אחרים.
- ◆ והכי חשוב – אין מחשבה שהיא לא חשובה ולא צריכה להיאמר.

דגשים להנחיה

ילדים ובני נוער מורגלים להיות במסגרת עם חוקים ברורים ועם סטטוס חברתי מוגדר. לדוגמא, יש את הילד שתמיד עונה על שאלות בכיתה, הילדה שתמיד מזמינים אותה למסיבה וכו'. אחת ממטרות מפגש זיכרון בסלון היא להוציא אותם אפילו בקצת מה"תפקידים" הרגילים שלהם, ולתת להם להתנסות בשיח אחר עם החברים שלהם והאחראים עליהם.

איך עושים את זה?

- ◆ חשוב לתת מקום לילדים השקטים והמופנמים, אלה שזקוקים לתיווך והזמנה, להביע את דעתם.
- ◆ ישנה חשיבות לפתיחות כלפי דעות שונות, "חריגות" וייחודיות – דבר המשרה אווירה טובה, מקבלת ונינוחה.
- ◆ ילדים ובני נוער לעתים מתקשים להתייחס לנושא בצורה מופשטת או גלובלית. כדאי תמיד לחבר אותם מתוך נקודת מבטם האישית, אפילו מתוך התנסויות יומיומיות – גם אם ההשוואה לפעמים נראית "מוגזמת". לדוגמא: איך זה להרגיש מוחרם בין החברים לכיתה? מה זה בשבילי להיות "חלש"? מה זה בשבילי להיות חזק שצוחק על חלשים?
- ◆ סיכוי גדול שחלק מהמשתתפים יביעו דעות קיצוניות ואף כאלה שנתפסות כגזעניות, או כלא "פוליטיקלי קורקט". חשוב שלא לדחות או לצמצם אותן גם אם מדובר באמירות קשות. במצב כזה כדאי לשקף לתלמיד/ה את מה שנאמר וללכת עם הנקודה הזו לכיווני דיון אפשריים.

← לדוגמא, אם נאמרת אמירה כגון: "שונא את כל האשכנזים האלה, מה אכפת לי מהשואה שלהם, זה לא קשור אליי בכלל". אפשר להגיד: "אתה כועס שמאלצים אותך לציין יום שאתה לא מרגיש קשור אליו. אל מה ביום הזה אתה לא מרגיש קשור, למה היום הזה לא שלך?"

← דוגמא נוספת: "כל פעם שיש צפירה אני מתאפקת לא לצחוק ואני לא מצליחה לחשוב על שום דבר אחר". אפשר להגיד: "הרבה אנשים מתאפקים לא לצחוק. אנשים חושבים על דברים שונים בצפירה. מה עובר לכם בראש?"

נושאים אפשריים לדיון

התוקף והמותקף שבתוכי קיימים

איפה בחיי היום יום אנחנו מרגישים קורבנות, ואיפה אנחנו מרגישים מקרבנים. היכולת לראות סיפור או סיטואציה מכמה נקודות מבט, מאפשרת חיבור רגשי עמוק ומשמעותי יותר. גם ילדים ובני נוער יכולים להזדהות עם כמה נקודות מבט בתוך החיים האישיים שלהם. לדוגמא, גם הילדים ה"חזקים" שמשדרים ביטחון עצמי חווים רגעים של כאב ובדידות. שאלות שיכולות להישאל:

- ♦ איפה כל אחד מאיתנו יכול לזהות את עצמו גם כתוקף וגם כמותקף?
- ♦ איפה אנחנו נפגעים ואיפה פוגעים באנשים סביבנו?
- ♦ איפה אנו מרגישים מבודדים ובודדים?
- ♦ מה אנחנו עושים כדי להיות "מקובלים" חברתית? איפה אנחנו פועלים בניגוד ללב כדי לקבל אישור חברתי?

להיות ילד בשואה

רבים מניצולי השואה שאיתנו כיום היו ילדים בתקופת השואה. ניתן להעלות מחשבות ושאלות על איך זה היה להיות ילד בתקופה הזו:

- ♦ איך זה להיות ילד אך להיות זקוק להתמודד כמו מבוגר?
- ♦ איפה אנחנו מזדהים עם תחושה של להיות במסתור, להיות "סוג ב"?
- ♦ איפה אנחנו מרגישים זרים בסביבה שלנו?

גזענות

"גזענות" היא מונח שילדים ובני נוער עושים בו שימוש רב, אך לעתים קרובות מדובר במונח בעל משמעויות רבות ושונות עבורם. שאלות שכדאי לשאול:

- ♦ האם אנחנו ממהרים להשתמש בביטוי "גזענות"?
- ♦ מהי ההגדרה הנכונה לגזענות, ומה ההבדל בין גזענות לסתם שנאת השונה? (ראו נספח א' המצורף למערך זה)
- ♦ דיון על גזענות בתוך העם היהודי- כלפי יוצאי עדות המזרח או יוצאי אתיופיה; בתי ספר שלא מקבלים תלמידים מזרחיים, בעלי דירות שלא משכירים ליוצאי אתיופיה, ביטויי גזענות על מסך הטלוויזיה במגרשי הספורט ובביטויי סלנג.
- ♦ ניתן להתייחס גם לגזענות מבית. איך נוהג הרוב היהודי במיעוטים החיים בישראל – ערבים, דרוזים, פליטים ממדינות אפריקה? לדוגמא: האם מדינת ישראל צריכה להתחשב בעברו של העם היהודי באופן שבו היא מתמודדת עם תופעת הפליטים ומבקשי המקלט?
- ♦ האם הכי חשוב לשמור על עצמנו, היהודים, או שעלינו לדאוג למיעוטים נוספים?

אפשרות נוספות

הדיון יכול לסבוב סביב העדות ששמעו: מה עוררה בהם? מה חשבו והרגישו במהלכה ואחריה? וכן שאלות התבוננות ושיתוף אחרות כגון:

- ♦ האם יש לי קרובי משפחה ששרדו את השואה?
- ♦ האם שמעתי מהם על החוויות שעברו באותם ימים? האם חשוב לי להעביר את הסיפור שלהם הלאה? האם אני מכיר/ה את הסיפורים על החיים שהיו להם לפני המלחמה, או על קרובי משפחתם שנרצחו?
- ♦ מהם הלקחים האישיים שאני לומד/ת מהשואה?
- ♦ האם בעקבות הלימוד עליה קיבלתי כלים להתמודד עם האתגרים שאני נתקל/ת בהם בחיי האישיים?
- ♦ מה הדבר שהכי מעניין אותי בנוגע לשואה?
- ♦ האם אני מתחבר/ת יותר למורדים היהודים, או דווקא לאלו שניסו להמשיך את חייהם כרגיל?

נספח א' -

דוגמאות וציטוטים על גזענות

"אני מתעב גזענות, אני רואה בה תכונה ברברית, בין אם היא מגיעה מאדם שחור או לבן"

נלסון מנדלה

"דעות קדומות על צבע העור הוא אפליה בפני האלוהים הנמצא בלבבות כל האנשים אדומי העור, צהובי העור ולבני העור

בעולם"

יוגנדה

מתוך המילון חדש של אבן-שושן:

אנטישמי = מתנגד ושונא את בני הגזע השמי, ובמיוחד שונא ישראל, צורר יהודים.

גזעני = בנוי על ההשקפה כי יש בין העמים גזעים מיוחדים (גזע האדונים) וגזעים נחותי-דרגה. הגזענות היתה אחד מעיקריהם של הנאצים בגרמניה ושימשה יסוד לאנטישמיות פרועה ולהשמדת היהודים.

"ההבדל שבין הנשמה הישראלית, עצמיותה, מאווייה הפנימיים, שאיפתה, תכונתה ועמדתה, ובין נשמת הגויים כולם, לכל דרגותיהם, הוא יותר גדול ויותר עמוק מההבדל שבין נפש האדם לנפש הבהמה. שבין האחרונים רק הבדל כמותי נמצא, אבל בין הראשונים שורר הבדל עצמי איכותי"

"אורות" הראי"ה קוק (כרך ג', עמוד קנ"ו)

"לאומנות קיצונית, פחד, גזענות, קנאות דתית; אלו הן הדרכים למשוך אנשים אם אתה מנסה לארגן בסיס המוני של תמיכה במדיניות שלמעשה מיועדת למחוץ אותם"

נועם חומסקי

"אני חופשי מכל סוג של גזענות - אני שונא את כולם במידה שווה."

וו. סי. פילדס